

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ**

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Септември 2008 година

Сектор за макроекономска политика

Скопје, ноември 2008 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО СЕПТЕМВРИ 2008 ГОДИНА

- **Силен раст на индустриското производство од 15,7% на годишна основа**
- **Стабилизирање на инфлацијата на годишно ниво од 7,1%, со месечен пад од 0,2%**
- **Зголемен извоз на стоки (во евра) за 13,8% во периодот јануари-септември 2008 година, со истовремен пораст на увозот на стоки за 35,2%**
- **Раст на приходите на Централниот буџет за 17,7% во периодот јануари-септември од 2008 година, со истовремен раст на расходите за 17,6% (силен раст на капиталните расходи од 98,2%)**
- **Забавена динамика на кредитирањето во септември 2008 година, но сепак силен раст од 38,4% на годишна основа. Раст од 22,2% и на вкупните депозити**
- **Продолжен тренд на намалување на бројот на регистрирани невработени во Агенцијата за вработување, кој во август изнесува 343.692 лица**

1. Реален сектор

1.1. Кумулативниот индекс на индустриското производство за периодот јануари-септември 2008, во однос на истиот период од претходната година, забележа пораст од 10,4%.

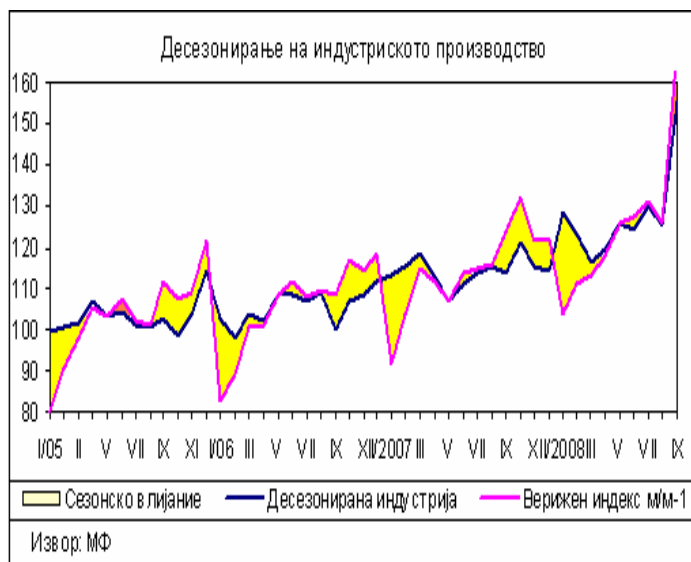
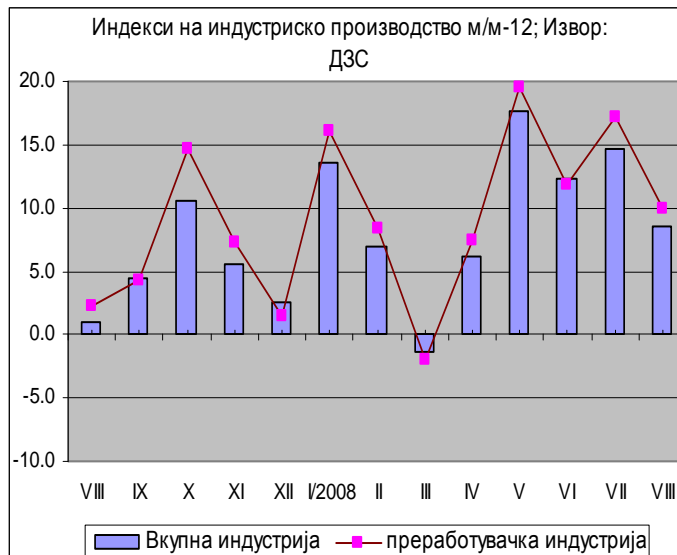
Притоа, во септември 2008 година, индексот на индустриското производство е зголемен за 15,7% во однос на септември 2007 година.

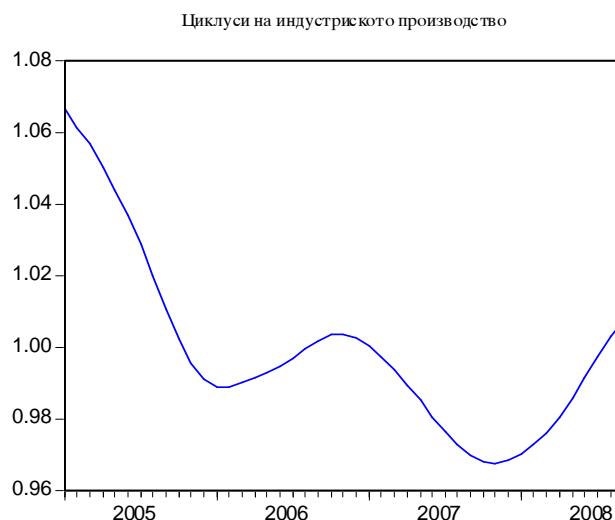
Анализата на индексот на физичкиот обем на индустриското производство на кумулативна основа укажува на констатација дека позитивните септемврски резултати се должат главно на зголемената активност во 16 гранки од вкупно 24 индустриски гранки, пред се, во производството на метални производи во метало-преработувачката фаза, освен машини и уреди со 97,6%, производството на електрични машини и апарати, неспомнати на друго место со раст од 47,0%, производство на мебел и други разновидни производи со 98,5%, издавачка дејност, печатење и репродукција на снимени медиуми со раст од 49,7%, производството на хемикалии и хемиски производи со 16,4%, тутунска индустрија со раст од 9,1%, нафтната индустрија со раст од 13,9%, прехранбената индустрија со раст од 5,9% и други.

Со оглед на последните движења во металургијата, и текстилната индустрија и во последниот квартал се очекува забавување на растот.

Во исто време, движење во позитивна насока имаше и индексот на десезонираното индустриско производство, кој веќе четврти месец по ред покажува позитивни резултати, овој

пат за 13,4 индексни поени на месечна основа, што значи дека високиот раст на индустриското производство не е од сезонски карактер.

Извор: Пресметки на Министерството за финансии врз основа на податоци од ДЗС

1.2. Во периодот јануари-септември 2008 година, во однос на истиот период минатата година, цените на производителите на индустриски производи се зголемија за 13,1%, слично на трендот на пораст на трошоците на живот.

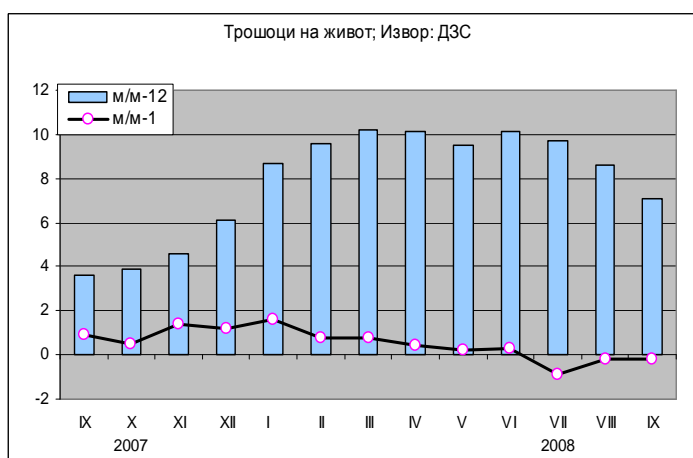
Растот главно се должи на зголемените цени на производители на индустриски производи во преработувачката индустрија од 15,5%, и тоа, конкретно, во гранките прехранбена индустрија од 10,7%, нафтена индустрија од 35,7%, производство на основни метали од 25,6%, и производство на електрични машини и апарати, неспомнати на друго место од 20,7%.

Споредено со претходниот месец, цените на производителите на индустриски производи во септември се намалени за 0,3%.

1.3. Во периодот јануари-септември 2008 година, цените на стоките за лична потрошувачка, мерени преку индексот на трошоци на живот, се зголемија за 9,3% во однос на истиот период од претходната година.

Трошоците на живот во септември 2008, во споредба со септември 2007 година, се зголемија за 7,1%. Растот главно се должи на зголемените трошоци за исхрана од 11,8%, ресторани и хотели 11,2%, услуги 6,0%, сообраќајни средства и услуги 2,8%, тутун и пијалаци 4,3%, домување 7,7%, стан (станарина, вода и услуги) 5,7% итн.

Индексот на трошоците на живот во септември 2008 година во споредба со август 2008 година е понизок за 0,2%.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство за септември 2008 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 11.900 денари и во однос на претходниот месец е пониска за 0,5%. Притоа, покриеноста на потрошувачката кошница со просечната нето плата изнесува 132,3%.

1.4. Во септември 2008 година, на светските берзи е забележано намалување на цените на најголемиот дел од металните и прехранбените производи.

Во септември, цената на нафтата на светската берза се намали за 12,9% во однос на претходниот месец, и достигна цена од 99,06 долари за барел. Сепак, споредено со септември од претходната година, цената на нафтата е зголемена за 28,4%.

Во рамки на металните производи, никелот, како производ со високо учество во македонскиот извоз, забележа месечен пад на цената од 6,0% и достигна цена од 17,795 долари за еден метрички тон (\$/мт).

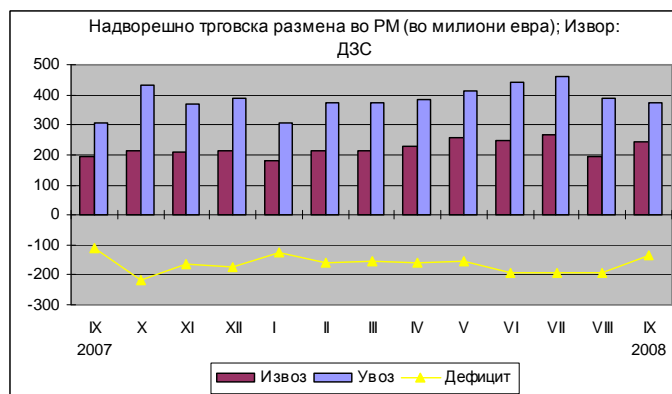
Во овој период, веќе петти месец по ред, стабилни останаа цените на челикот и челичните лимови. Станува збор за вообичаено повеќемесечно мирување на берзанската цена, кое вообичаено настапува по секое зголемување на цената на овие производи на светските берзи.

2. Надворешен сектор

2.1. Во периодот јануари-септември од 2008 година, вкупната надворешно-трговска размена (изразена во евра), забележа пораст од 26,4% во однос на истиот период минатата година.

Притоа, физичкиот обем на извозот е зголемен за 6,1%, а неговата вредност достигна 2.058 милиони евра, што претставува пораст од 13,8%. Зголемувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува 9,2%, а неговата вредност оствари износ од 3.517,3 милиони евра, или пораст од 35,2%. При вакви

движења, дефицитот во размената остварен во трите квартали оваа година, пред се поради поинтензивниот вредносен пораст на увозот од извозот, забележа пораст од 84,2% (667,2 мил. евра) во однос на истиот остварен до крајот на третиот квартал 2007 година и изнесува 1.459,2 милиони евра.

Зголемениот дефицит во овој период од 2008 година се должи, пред се, на порастот на негативното салдо во размената на енергија (229,3 мил.евра), односно зголемениот увоз на нафта и производи од нафта (61,3%) и електрична енергија (171%). Значајно учество (19,9%) во продлабочувањето на трговскиот дефицит има и намалувањето на позитивното салдо на размената кај железо и челик за 133 мил. евра во деветте месеци од оваа година, во однос на истиот период од 2007 година. Истовремено, 9,9% од зголемениот дефицит се должи на порастот на увозот на друмските возила за 41,2%.

Увоз на нафта и производи од нафта*)					Увоз на електрична енергија*)				
	I-IX 2007	I-IX 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%		I-IX 2007	I-IX 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
кг	924.411.646	979.320.951	54.909.305	5,9	MWh	1.259.218	2.374.828	1.115.610	88,6
ЕУР	319.120.341	514.757.168	195.636.827	61,3	ЕУР	68.778.244	186.396.396	117.618.152	171,0
\$	429.178.119	785.285.961	356.107.842	83,0	\$	92.024.953	282.502.330	190.477.377	207,0

*)Претходни податоци

*)Претходни податоци

2.2. Главни групи производи (според СМТК) со најголемо учество во извозот во овој период се: железо и челик со 34,2%, облека 17,7%, нафта и производи од нафта 7,9%, метална руда и метални отпадоци 6%, пијалаци и тутун 5,1%, овошје и зеленчук 4%. Овие шест групи производи сочинуваат 74,9% од вкупниот извоз на државата.

Најголем дел од кумулативниот увоз на стоки во трите квартали отпаѓа на: нафта и производи од нафта (514,7 мил. евра), железо и челик (432,3 мил. евра), друмски возила (228,4 мил. евра), текстилни предива и слично (226,4 мил. евра), електрична енергија (186,4 мил. евра), метална руда и метални отпадоци (150,5 мил. евра), индустриски машини и делови (104,6 мил. евра) и друго.

Извоз на железо и челик *)					Увоз на железо и челик*)				
	I-IX 2007	I-IX 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%		I-IX 2007	I-IX 2008	Салдо 2008-2007	Стапки во%
,000Т	839,9	823	-16,8	-2,0	,000Т	710,2	766,6	56,4	7,9
Мил. ЕУР	700,1	704	4,0	0,6	Мил. ЕУР	295,3	432,3	137,0	46,4
Мил.\$	940,9	1.074	133,4	14,2	Мил.\$	397,3	661,3	264,0	66,4

2.3. Гледано по региони, во деветте месеци од 2008 година, Европската унија (ЕУ 27) има доминантно учество во вкупната надворешно-трговска размена од 51,9% (извоз на стоки 60,1% и увоз на стоки 47,1%). Извозот во Европската Унија е поголем за 2,5%, а увозот бележи поинтензивен пораст од 27%, во однос на истиот период од 2007 година. Во анализираниот период јануари-септември 2008 година, 93% од трговскиот дефицит на земјата е остварен во трговската размена со Русија, Швајцарија, Кина, Полска, Турција, Украина, Бразил, Словенија и Индонезија.

2.4. Гледано по валутна структура, еврото станува се по доминантно, при што 73,6% од надворешно-трговската размена е реализирана во евра и во однос на истиот период минатата година претставува пораст од 3,9 процентни поени (п.п.). На страната на извозот и увозот, еврото е застапено со 77,6% и 71,2%, соодветно и во однос на истиот период лани претставува поинтензивен пораст кај извозот за 7,3 п.п., а кај увозот 1,9 п.п..

НАДВОРЕШНО-ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути); пресметка: МФ
- по валути -

ИЗВОЗ	И-Х 2007					И-Х 2008					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
	валута	колич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структ. во %	колич. 000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари		
EUR	2.085	1.272.689.578	61,1766	77.858.821.237	70,3	2.366	1.595.485.891	61,2419	97.710.587.388	77,6	322.796.313	25,4
USD	597	703.820.120	45,5429	32.054.009.343	28,9	481	688.696.137	40,2818	27.741.920.051	22,0	-15.123.983	-2,1
EUR+USD	2.682			109.912.830.581	99,3	2.847			125.452.507.439	99,7		
вк извоз:	2.688			110.742.634.748	100,0	2.853			125.889.411.672	100,0		13,7

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

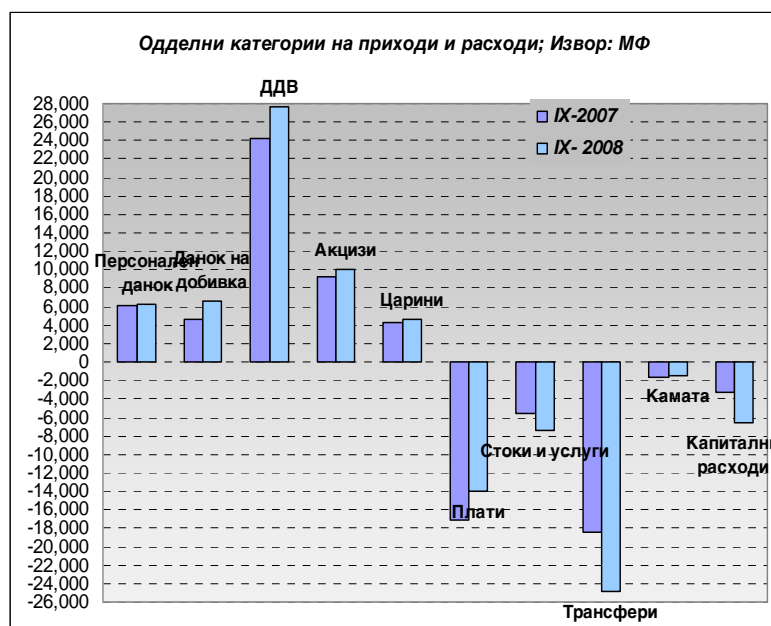
3. Фискален сектор

3.1. Во периодот јануари-септември 2008 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 65.702 милиони денари (17,2% од БДП), што претставува зголемување од 17,7% во однос на истиот период од минатата година. Ваквото зголемување на приходите се должи на зајакнатата економска активност, подобрената наплата на даночните приходи, зголемената потрошувачка на населението, што особено се одразува кај приходите од индиректните даноци, како и поголемиот раст на неданочните приходи поради исплатата на дивидендата од Телеком.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 57.180 милиони денари, што претставува зголемување од 14,3% во однос на истиот период минатата година.

Учеството на ДДВ во вкупните даночни приходи во првите девет месеци од 2008 година изнесува 48,4%, а на акцизите 17,5%, при што, од овие два даноци се остварени приходи од 37.718 милиони денари, односно речиси 2/3 од вкупните даночни приходи (9,9% од БДП). Покрај приходите од ДДВ, акцизите забележаа раст од 7,8%, а данокот на добивка од 46,1%.

Приходите од царина се остварени за 8,8% повеќе, додека приходите од персоналниот данок се зголемени за 2,1% споредено со истиот период лани и покрај намалената и унифицирана даночна стапка од 10%. Неданочните приходи се зголемени за 46,0%

во однос на истиот период минатата година, најмногу поради исплатата на дивидендата од Телеком за 2007 година во износ од 3.784 милиони денари.

3.2. Во периодот јануари-септември 2008 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваат 54.160 милиони денари (14,2% од БДП), што е повеќе за 17,6% во однос на истиот период од 2007 година.

Во структурата на реализираните вкупни расходи, тековните расходи (47.648 милиони денари) учествуваат со 88,0%, додека капиталните расходи забележуваат учество од 12,0%.

Најголеми расходни ставки се трансферите (24.816 милиони денари) и платите и надоместоците (13.976 милиони денари). Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 25,8% и во однос на истиот период лани се намалени за 18,5%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 7.440 милиони денари, односно имаат поголемо остварување во споредба со 2007 година за 33,4%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 34,5% повеќе средства споредено со истиот период 2007 година и претставуваат најголема расходна ставка, односно учествуваат со 46,2% во вкупните расходи (6,5% од БДП). Ваквото остварување се должи во дел и на фактот дека во дотациите до единиците за локална самоуправа се трансферира дел од данокот на додадена вредност, а се зголемува и бројот на единици за локална самоуправа кои преминаа во втората фаза на децентрализација, при што се исплаќаат блок дотациите на 62 општини за финансирање на пренесените надлежности (средствата за исплата на плати и надоместоци на вработените во локалните јавни установи и материјалните трошоци). Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 7.372 милиони денари или за 209 милиони денари помалку (2,8% намалување). Каматите се реализирани во износ од 1.416 милиони денари, што е помалку за 11,3% во споредба со 2007 година.

Во анализираниот период средствата за капитални расходи изнесуваат 6.512 милиони денари, што е речиси два пати повеќе (98,2%) во споредба со истиот период 2007 година.

3.3. Оттука во периодот јануари-септември 2008 година остварен е суфицит на Централниот Буџет од 11.542 милиони денари (3,0% од БДП), додека суфицитот на консолидираниот буџет изнесува 10.913 милиони денари (2,9% од БДП).

4. Монетарен сектор

4.1. Во септември 2008 година примарните пари¹ покажуваат пораст од 19,4% на годишна основа (11,8% во август), кој во услови на намалување на нивото на готовите пари во оптек од 1,2%, целосно е резултат на засилениот пораст на вкупните ликвидни средства на банките, од 41,2%.

На месечна основа, примарните пари забележаа пораст од 4,4% кој се должи на пораст на двете компоненти: зголемување на вкупните ликвидни средства на банките од 6,9% и зголемување на готовите пари во оптек од 1,1%.

Во септември 2008 година, во услови на тендер на износи, каматната стапка на благајничките записи го задржа нивото од 7%.

¹ Примарните пари се пресметани како збир од готовите пари во оптек, готовината во благајна и сметките на банките, вклучително задолжителната резерва на девизните депозити

Каматните стапки на државните хартии од вредност изнесуваат 7,43% за три месечните државни записи, 7,68% за шест месечните, 7,99% за дванаесетмесечните државни записи и 8,40% за тригодишните државни записи.

Во септември, во услови на тендер со каматни стапки за тримесечните, шестмесечните и дванаесетмесечните државни записи и тендер на износи за две и тригодишните државни записи, се одржаа две аукции за тримесечните државни записи, една аукција за шест месечните државни записи, една аукција на дванаесетмесечните државни записи и една аукција на тригодишните државни записи.

4.2. Вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор² бележи раст од 22,2% во однос на минатата година (наспроти 22,3% во август 2008 година). На месечна основа, вкупните депозити се повисоки за 0,3% целосно како резултат на зголеменото штедење на населението.

Во септември 2008 година, денарските депозити бележат пад од 0,8% на месечно ниво, додека девизните депозити остварија силен пораст од 1,2%. На годишно ниво, денарските и девизните депозити остварија пораст од 18,8% и 25%, соодветно.

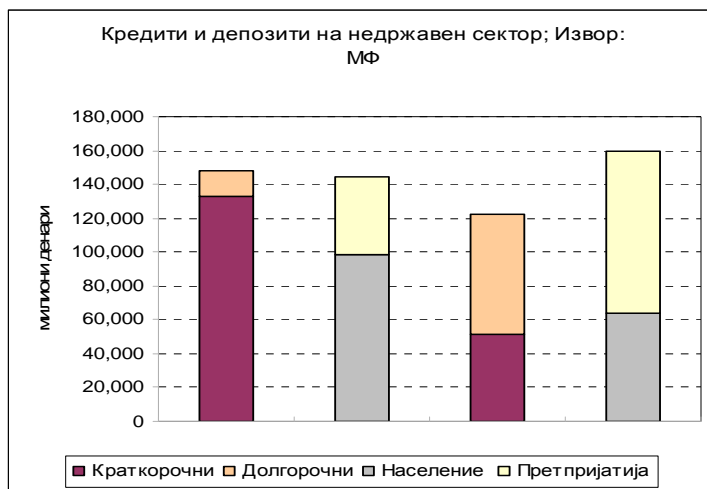
Од аспект на секторската структура, заштедите на корпоративниот сектор се намалени за 3,1% на месечно ниво, додека заштедите на населението регистрираат зголемување од 1,7%. Во однос на минатата година депозитите на населението и претпријатијата се повисоки за 19,7% и 24,7%, соодветно.

Анализата на рочната структура за септември покажува засилен раст на краткорочните и на долгорочните депозити, од 18,8% и 61,6% на годишна основа. На месечна основа краткорочните депозити се намалени за 0,2%, а долгорочните за 4,6%.

4.3. Во септември 2008 година се забележува зголемување на растот на кредитите кон приватниот сектор. Месечниот пораст на кредитите од 2,6% произлегува главно од зголеменото кредитирање на корпоративниот сектор. Во однос на минатата година кредитниот раст, исто така, бележи забавување и изнесува 38,4% (наспроти 39,9% во август).

Месечниот пораст на кредитите на населението во септември е речиси со ист интензитет и изнесува 2,2% а кредитите на претпријатијата регистрираа поинтензивен пораст од 2,9% (наспроти 0,8% во август). На годишна основа, пласманите кон населението и претпријатијата се зголемија за 47,6% и 33,0%, соодветно.

Во рамки на кредитите на претпријатијата, на годишна основа се забележува пораст на краткорочните и долгорочните кредити на претпријатијата, од 36,2% и 39,9% соодветно. На месечна основа, краткорочните кредити на

² Вкупниот депозитен потенцијал ги вклучува немонетарните и квази депозитите

претпријатијата забележаа пораст од 3,9%, додека долгорочните кредити се повисоки за 1,8%.

Од аспект на валутата, денарските кредити (кои ги вклучуваат и кредитите со валутна клаузула) бележат пораст од 40,8% на годишно ниво. Девизните кредити бележат пораст од 31,1% на годишна основа. Во однос на минатиот месец денарските пласмани се зголемени за 2,4% и имаат доминантен придонес во вкупниот кредитен раст. Девизните кредити се повисоки за 3,2%.

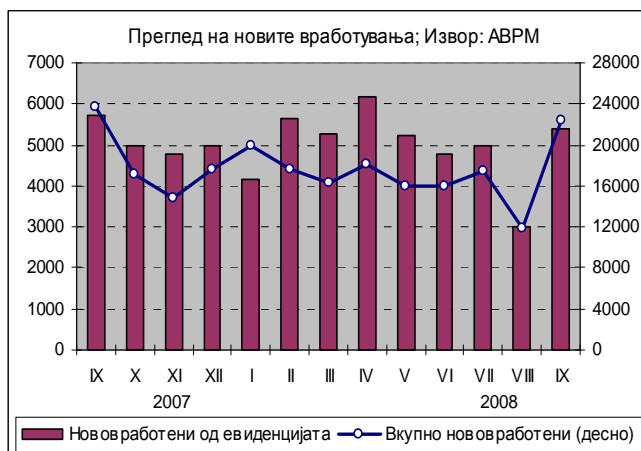
4.4. Во септември 2008 година просечната пондерирана каматна стапка на денарските кредити остана непроменета и изнесува 9,6%. Просечната каматна стапка на девизните кредити забележа пораст од 0,1 п.п. во однос на минатиот месец и се наоѓа на ниво од 8,1%. Во однос на минатата година се забележува релаксирање на каматните услови на банките, односно просечната каматна стапка на денарските и девизните кредити остварија пад од 0,5 п.п. Меѓу банките, анализирано според големината, големите банки имаат најниска пондерирана активна каматна стапка, 8,8% за денарски и 8,1% за денарски кредити. Пасивната каматна стапка на денарските депозити во септември 2008 година регистрира пораст од 0,1 п.п. на месечно ниво и изнесува 6,1%, додека на годишна основа истата бележи зголемување од 1,1 п.п. Просечната каматна стапка на девизните депозити е зголемена во однос на минатиот месец за 0,1 п.п. и изнесува 2,5% а на годишна основа бележи пораст од 0,6 п.п.

4.5. Бруто девизните резерви во септември 2008 година изнесуваат 1.689,6 милиони евра и во однос на декември 2007 година остварија пораст од 10,8%. На месечно ниво, истите бележат засилен пораст од 5,6%, во услови на нето откуп на девизниот пазар од 68,3 милиони евра. Имено, на девизниот пазар во септември беа откупени 68,3 милиони евра, а продажба не е забележана. Преку трансакциите на девизниот пазар НБРМ креираше ликвидност.

5. Социјален сектор

5.1. Во период јануари-септември 2008 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се вкупно 155.674 засновани нови работни односи. Од вкупниот број 41,8% се однесуваат на неопределено време, додека останатиот дел се однесува на определено време и вршење сезонски работи. Споредено со истиот период од минатата година, се забележува зголемување на бројот на нововработени за 9,7%.

Притоа, во текот на месец септември засновани се 22.371 нови работни односи, од кои 24,2% се од евиденцијата на невработени. Одливот на лица од Регистарот на Агенцијата за вработување во септември изнесува 9.758 лица, од кои 50,9% претставуваат нови засновани работни односи. Како

прилив во Агенцијата се регистрирани 9.127 лица, каде 48,2% се лица на кои им престанал работниот однос.

Резултатот е намалување на невработеноста за 631 лице, односно 0,18% споредено со претходниот месец. Така, во септември 2008 година бројот на невработени изнесува 343.692 лица.

Од нив, 71.965 (20,9%) се изјасниле дека се пријавуваат само за остварување на правото на здравствено осигурување, а останатите активно бараат работа. Во однос на истиот месец од минатата година, бројот на невработените лица е намален за 4,9%.

Најголем процент од невработените, односно 66,7% се од урбани средини (градско население), додека 58% се мажи. Анализирани според степенот на образование, поголемиот дел, односно 52,6% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, додека 7% имаат вишо или повисоко ниво на образование. Гледано според возрасните групи, најголемиот дел од невработените (60,6%) припаѓаат во категоријата 25-49 години. Според времето на чекање на вработување, 51,9% од невработените бараат работа од една до седум години, додека 30,9% бараат работа осум години и повеќе.

5.2. Во септември 2008 година, во Фондот на пензиско и инвалидско осигурување евидентирани се 272.501 пензионери, што претставува годишно зголемување од 0,68%. Во однос на минатиот месец, бројот на корисници на пензија се намалил за 529 лица.

За исплата на пензии, овој месец се потрошени 2.579,4 милиони денари.

Во септември 2008 година, вредноста на просечната пензија изнесуваше 9.548 денари, што на годишно ниво претставува пораст од 21,7%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена нето плата во август 2008 година (последен расположлив податок) изнесува 59,9%.

5.3. Бројот на корисници на социјална парична помош во август 2008 година (последни расположливи податоци) изнесува 57.627 домаќинства, што претставува намалување за 511 корисници во однос на претходниот месец.

Притоа, за исплата на социјална парична помош се потрошени околу 133,8 милиони денари, односно 54,3% од исплатите за социјална помош по сите основи. За помош по основ на туѓа нега, во август се потрошени околу 81,6 милиони денари за 20.259 лица, односно 33,1% од исплатите за социјална помош по сите основи. Како корисници на постојана парична помош, во овој месец се регистрирани 5.178 лица и за нив се потрошени околу 18 милиони денари, додека здравствена заштита користат 5.169 лица, за што се потрошени 4,2 милиони денари. Наведените расходи за социјална помош претставуваат 6,5% од вкупните реализирани социјални трансфери во август.

5.4. Во периодот јануари–август 2008 година (последни расположиви податоци) споредено со истиот период од 2007 година, забележан е пораст на просечната номинална и реална нето плата за 10,1%, односно 0,6%.

Во август 2008 година просечната нето-плата по вработен изнесуваше 15.820 денари, што на годишна основа претставува номинален раст од 9,5%, додека реално просечната плата е повисока за 0,8%. Процентот на невработени кои не примиле плата во август 2008 година изнесува 8,4%. Споредено со истиот период од минатата година, процентот е понизок за 2,9 процентни поени.

